

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Oslo, 06.06.2016

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2015/4720

Saksbehandler:
Hannah Hildonen

Overordnet tiltaksvurdering mot marin forsopling

Miljødirektoratet har vurdert ulike tiltak mot marin forsopling ut ifra gjennomførbarhet og forventet effekt, og gir en oversikt over hvilke tiltak vi mener er viktigst. Vi trekker fram de tiltak vi prioriterer å sette i gang, samtidig som vi også foreslår noen mindre tiltak som er enkle å gjennomføre. I vedlegg vurderer vi ytterligere tiltak som også kan være aktuelle.

Vi viser til brev av 3. juni 2015, hvor Klima- og miljødepartementet gir Miljødirektoratet i oppdrag å komme med en overordnet tiltaksvurdering mot marin forsopling. Anbefalingene skal ta hensyn til de viktigste kildene til marin forsopling og baseres på en vurdering av hvilke miljøskader ulike typer marin forsopling kan medføre. Vi er videre bedt om å vurdere hva som vil være de mest effektive og hensiktsmessige tiltakene, og i hvilken rekkefølge de bør prioriteres. Tiltak mot mikroplast er omfattet av et eget oppdrag og er derfor ikke vurdert her. Noen av tiltakene vi omtaler vil likevel føre til en reduksjon av både marin forsopling og mikroplast.

Vi viser til vedlagte notat for en oversikt over mengder og skadepotensial for de ulike kildene til marin forsopling, og en beskrivelse av de ulike tiltakene vi har vurdert. I vedlegget omtaler vi også en del tiltak vi ser som ønskelig å gjennomføre, men som vi prioriterer lavere.

Marin forsopling er en global miljøutfordring som påfører havbruksnæringen og andre samfunnssektorer betydelige økonomiske tap hvert år, og som utgjør en betydelig miljørisiko for marine økosystemer. Havet tilføres hvert år enorme mengder plast og annet avfall som er tungt nedbrytbart, transporteres over store avstander og kan true fiskebestanden hvis ikke mengden reduseres. I Norge er plastavfall fra fiskerisektoren og forbrukere de viktigste kildene, både ut fra mengde avfall og hvilket avfall som har størst skadepotensial.

Sammenlignet med mange andre land bidrar Norge kun i liten grad til den globale marine forsoplingen, men mengden er stor nok til at effektene merkes lokalt. For å stanse tilførselen av plast til verdenshavene, er det derfor viktig å arbeide langsiktig internasjonalt, både for bedre avfallshåndtering, produktutvikling og opprydding av marint avfall. Mange tiltak og virkemidler bør utformes på internasjonalt plan for å gi effekt. Blant annet bør Norge aktivt bidra inn i EUs arbeid med utvikling av en plaststrategi og følge opp OSPARs handlingsplan mot marin forsopling. Det bør

arbeides langsiktig for å redusere forbruk av engangsartikler som bidrar mye til marin forsøpling. Mye marin forsøpling oppstår i vekstøkonomier og utviklingsland, og Norge bør derfor være en aktiv pådriver for globale initiativer mot marin forsøpling.

På nasjonalt plan har vi vurdert en rekke ulike tiltak mot de største og alvorligste kildene til marin forsøpling og mener de følgende vil være mest gjennomførbare og ha størst effekt i Norge på kort sikt:

1. Utrede og innføre en produsentansvarsordning for utstyr fra fiskeri- og oppdrettsnæringen. Utvidet produsentansvar gir produsentene og importørene ansvar for produktene gjennom hele livsløpet, også når de har blitt avfall. Dette innebærer at produsent/importør får et organisatorisk og økonomisk ansvar for innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av avfall fra egne produkter. En produsentansvarsordning for utstyr fra fiskeri- og oppdrettsnæringen kan innrettes slik at produsent/importør får økt insentiv til å utforme produktene på en måte som hindrer at utstyret mistes eller kommer på avveie. Det kan også være aktuelt at bransjen bidrar til opprydding av forsøpling fra utstyr fra fiskeri- og oppdrettsnæring.
2. Utrede en ordning for levering av marint avfall i havn som sikrer at fiskere og andre aktører kan levere marint avfall de tar opp fra havet i havn, uten merkostnad. Fordi fiskefartøy er unntatt fra plikten til å betale havnegebyr, som inkluderer kostnader knyttet til avfallsbehandlingen, må de i dag betale særskilt for å levere inn marint avfall de tar opp fra havet.
3. Vurdere å utvide produsentansvaret for emballasje, slik at produsenter og importører får et medansvar for finansiering av opprydding av forsøpling av emballasje. Arbeidet med emballasjeoptimering bør også ivareta hensynet til marin forsøpling.
4. Videreføre tilskuddsordningen for tiltak mot marin forsøpling og arbeide for en bedre samordning mellom den offentlige finansieringsordningen og initiativer fra privat næringsliv, produsentansvarsordninger og andre private aktører. I arbeidet med å forskriftsfeste tilskuddsordningen, vil Miljødirektoratet vurdere innretningen av ordningen og om kriteriene som er satt er de mest hensiktsmessige.
5. Styrke samarbeidet mellom Miljødirektoratet og andre myndigheter innenfor arbeidet med marin forsøpling. Kystverket, Fiskeridirektoratet og Sjøfartsdirektoratet har alle en rolle i arbeidet med marin forsøpling, og andre offentlige etater kan også være aktuelle.
6. Vurdere å gi kommunen mulighet til å vedta overtredelsesgebyr i forsøplingsaker. Miljødirektoratet har foreslått en ny hjemmel som gjør det mulig i forskrift å fastsette overtredelsesgebyr på nærmere bestemte områder. Overtredelsesgebyr ved brudd på forsøplingsbestemmelsen i forurensningsloven § 28 kan være et effektivt virkemiddel for kommunen til å følge opp ulovlig forsøpling.
7. Styrke forskning og overvåking på marin forsøpling og mikroplast for å få bedre kunnskap om kilder, omfang og effekter av marin forsøpling og mikroplast.

Vi foreslår også andre mulige tiltak og virkemidler som vi ikke vurderer som like viktige for å redusere marin forsøpling, men som likevel er aktuelle å gjennomføre. Ett eksempel på et slikt tiltak er å bruke nettstedet Miljokommune.no mer aktivt til å informere kommunene om tiltak og virkemidler mot marin forsøpling og hvordan dette arbeidet kan legges opp.

Miljødirektoratet anbefaler også andre konkrete tiltak som retter seg mot mindre kilder og et begrenset antall profesjonelle aktører, men som vi ser på som lavthengende frukter. Blant disse er tiltak mot utslipp av biofilmbærere fra avløpsrensaneanlegg og utslipp av plast i forbindelse med veg- og tunellbygging. Vi peker også på områder der miljømyndighetene kan øke bruken av eksisterende virkemidler, slik som økt bruk av tilsyn. Vi har også tidligere anbefalt en endring av

forurensningsloven som gir kommunene mulighet til å finansiere forebygging og opprydding av forsøpling. En del av tiltakene vi foreslår har ingen direkte effekt i å redusere marin forsøpling, men er mer å anse som viktige støttetiltak for å få på plass en overordnet håndtering av miljøutfordringen. Dette inkluderer forskning, overvåking, myndighetsoppfølging og styrket samarbeid mellom ulike myndigheter.

Kommuner og frivillige organisasjoner som opererer lokalt har en viktig rolle med å organisere frivillig arbeid og gjennomføre tiltak som holdningskampanjer og lokale ryddeaksjoner. Miljødirektoratet har ikke eksplisitt vurdert lokale tiltak i dette arbeidet, men understreker likevel at slike initiativer er verdifulle i arbeidet mot marin forsøpling og at summen av lokale tiltak har stor betydning nasjonalt. Vi vurderer tiltak som tilrettelegger for og sikrer en fortsatt frivillig innsats som svært viktig, og peker på tilskuddsordningen og tiltak som sikrer levering av marint avfall i havn uten merkostnad som eksempler på dette.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ellen Hambro
direktør

Pål Spillum
fungerende avdelingsdirektør

Vedlegg: Notat - Overordnet vurdering av kilder og tiltak mot marin forsøpling